

NÜFUS VE YAPISI

Ekonomik bir değerlendirme hiçbir zaman ülke nüfusu ve insan yapısından soyutlanmış olarak yapılamaz. Bu nedenle, bu çalışmada nüfus ve insan yapısını ifade eden istatistikler verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayım sonucuna göre toplam nüfus 13.648.270 kişi iken, şehirli ve köylü nüfusunun toplam içindeki payı sırasıyla % 24.22 ve % 75.78'dir. Tablo (14-1).

İkinci nüfus sayımı ancak 1935'te yapılabilmiş ve 1990'a dek her 5 yılda bir tekrarlanmıştır. 1935 yılında ülke nüfusu 16.158.018 iken şehirli ve köylü nüfusun payı sırası ile % 23.53 ve % 76.47 olmuştur. Ortalama yıllık nüfus artış hızı %2.11 ağırlıklı yaş ortalaması 24.7, okur yazarlık oranı % 19.25'tir. Tarımsal üretim ağırlıklı ekonomik yapımız sonucu kentleşme oranı 1927'ye nazaran azalmıştır. 1935 yılından bu yana nüfus sayım sonuçlarında rastlanan ortak özellikler, 1945 savaş sonrası sayımı hariç, nüfus artış oranının % 2 ile % 3 arasında değişmesi, şehirleşme oranının sürekli artarak 1990'da % 59.1'e, 1997 de % 65'e ulaşmıştır. Ağırlıklı yaş ortalamasının 25 yaş düzeyinde kaldığı görülmektedir. 1935'te % 76.47 olan tarım nüfusu oranı 1990 da % 40.9'a, 1997 de % 35'e düşmüştür. (Tablo 14-1) ve Grafik (14-1). Sanayi ve hizmet sektöründeki gelişmeler ile tarım teknolojisindeki ilerlemelerin göstergesi sayılabilecek söz konusu değer, yine de Avrupa geneline oranla bir hayli yüksektir. Toplam nüfus içinde köy nüfusunun payı, Yunanistan'da % 20, İspanya'da % 12 ve Almanya'da % 3.5'dir. Aynı konuda, Avrupa Topluluğu ortalaması ise % 7 düzeyindedir.

1997 yılı sayımları sonuçlarına göre, Türkiye ekonomisinin önemli darboğazlarından biri olan ve ç alışma çağındaki nüfusun (15-64 yaş grubu) yükünün büyüklüğünü ortaya koymak üzere önemli bir gösterge olarak kullanılan bağımlılık oranı (0-14 ile 65'in üzerindeki yaşlardaki nüfusun 15-64 yaş grubu içindeki payı) önemli miktarda düşüş göstererek ilk kez 1990 yılında binde 667, 2000 yılında ise binde 615 olarak gerçekleşmiştir. Yani, ülkemizde çalışma çağındaki bin kişi 15 yaşın altında ve 65 yaşın üstünde ortalama 385 kişiye bakmak durumunda kalmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki bağımlılık oranı binde 500, genç nüfus grubunun payı % 20, yaşlı nüfus grubunun payı % 13'tür. 1990 yılında binde 7 olan ölüm oranının 2000 yılında binde 6, doğum oranı ise binde 18'e binde 25'e düşmüştür.

Genç nüfus yapımızın ülkemiz için gerçekten bir güç teşkil edilebilmesi bu nüfusun üretime katkısı ile mümkündür. Üretime katkının boyutu ise eğitim ile doğru orantılıdır. Bu anlamda değerlendirmeye imkan verebilmesi için çeşitli ülkeler ile işsizlik oranları kıyaslamasını içeren tabloyu verdik. (14-7) 2001 yılındaki işsizlik oranı henüz yıl sonu

değerleri ortaya çıkmadığı için verilememiş olmakla beraber, uygulanan ekonomik tedbirlerin sonucu olarak 2001 krizi ile beraber bir milyondan fazla kişinin işini kaybettiği ve işsiz nüfusa katıldığı bilinmektedir.

Çeşitli ülkelerdeki işsizlik oranlarını gösteren tabloda bir kısım Avrupa ülkelerinde genel kanının üzerinde gözüken işsizlik oranının o ülkeler ile Türkiye arasındaki işsizlik tarifinden kaynaklandığı bilinmektedir.

1928 yılında yeni Türk alfabesinin kabul edilmesi ile (0) olan okur-yazarlık oranı 1935'te % 19.25'e, 1985'te % 77.29'a, 1990'da ise % 85'e ulaşmıştır. 2000 yılı için tahmin edilen aynı oran % 95'tir. 1990 yılında toplam okur-yazar nüfusun % 3.79'u yüksekokul veya fakülte, % 9.65'i lise ve dengi, % 9.39'u ortaokul ve dengi, % 57.3'ü ise ilkokul mezunudur. 1970 ile 1985 yılları arasında lise ve dengi okulların mezunlarının oranında artış gözlenirken, 1980 ile 1985 arasında yüksekokul ve fakülte mezunlarının oranlarında düşüş olmuştur. (Tablo 14-2)

Türkiye'nin adapte olmayı amaçladığı batı sisteminden ayrıldığı temel konulardan biri de demografik özelliklerdir. Eğitim ve bunun paralelinde teknolojik gelişim hızı nüfus artışı nedeniyle en çok zorlanan konuların başında gelmiştir. Ülkemizde nüfus artış hızı yıllık % 2.5 düzeyindedir. Nüfusumuz her 25 yılda bir misli artmaktadır. Bu artışın eğitim sistemimize yansması daha çok ilk ve orta öğrenim talebi şeklindedir. Bu gelişme, bütçeden ayrılan eğitim ödeneğinin daha çok kısa vadede üretken katkısı sınırlı kalacak ilk ve orta öğretime kaydırılma mecburiyeti yaratmıştır. Tablo (14-3) ve Grafik (14-2)'de Türkiye ve AET ülkelerinde 3 ana yaş grubunun yüzde dağılımı ve bağımlılık oranlarının 1950, 1980 ve 2000 yıllarındaki gelişimi gösterilmiştir. 1980'de ülkemizde 0-14 yaş grubunun toplam içindeki payı % 39.1 ile AET ülkeleri içinde en yüksek orandır. Eğitim sistemimizin üzerindeki bu baskı, yüksek teknolojiye uyum sağlayabilecek, üretken insan gücü eğitimi olumsuz etkilemiştir. Tablo (14-4) ve Grafik (14-3)'te istihdamın üç ana sektöre göre dağılımı gösterilmiştir. 1962 ile 1989 arasında genel nüfus 28.98 milyondan 55 milyona çıkarak % 92 artış göstermiştir. Ancak, aynı yıllar içinde çalışan nüfus yalnızca % 32 artabilmiş, böylece işgücü artışı nüfus artışının % 60 gerisinde kalmıştır.

Öte yandan; İzafi olarak daha kalifiye işgücü gerektiren sanayi sektöründe 1962 de nüfusun % 3.4'ü çalışırken bu oran 2000 yılında da yalnızca % 1.6 artarak % 5 olmuştur.

Yüksek nüfus artışının eğitim sistemimiz üzerinde yarattığı kantite problemi çok açık bir şekilde ortadadır. Diğer taraftan eğitimde kalite de son zamanlarda kendini net olarak gösteren bir problem haline gelmiştir. Eğitimde genel kalite düşüşü ile beraber, az sayıda da olsa yüksek kalitede eğitim veren kuruluşların da son zamanlarda sıkıntıya girdikleri bilinmektedir. Temel eğitim süresinin 8 yıla çıkartılması ve yüksek öğretimde dünya çapında eğitim veren üniversitelere kavuşma yönündeki beklentilerimizin akibetleri tablolardan kolayca yorumlanabilir.

Devlet bütçesinden eğitime ayrılan payın düşüklüğü eğitim sistemimizin bir başka önemli darboğazıdır. Tablo (14-5)'te konsolide devlet bütçesi içinde eğitim harcamalarının gelişimi gösterilmektedir. Toplam eğitim bütçesinin konsolide bütçe içerisinde en yüksek oranı % 17.1 ile 1975 yılında gerçekleşmiş ancak, 1985-88 arasında önemli miktarda düşerek % 11'lere inmiştir. 1989'dan itibaren ise tekrar yükselerek 1990'da 18.8'e ulaşmıştır. Devlet bütçesinde eğitime ayrılan paylar, yüzde olarak, Türkiye ile aynı gelir düzeyinde görülen ülkelerden Filipinler'de 20, Yemen'de 17, Tayland'da 21 ve Ekvator'da 33 iken, ülkemizde aynı oran 1989 da % 15.5 2001 yılı bütçesinde de % 11 olmuştur. (Tablo 14-6)

SAYIM YILI	TOPLAM NÜFUS	ŞEHİR NÜFUSUNUN ORANI (%)	KÖY NÜFUSUNUN ORANI (%)	YILLIK NÜFUS ARTIŞ ORANI	NÜFUSUN AĞIRLIK YAŞ ORTALAMASI	OKUR YAZARLIK ORANI (%)
1923 (1)	12,475,000	24.57	75.43	-	-	-
1927	13,648,270	24.22	75.78	2.11	-	-
1935	16,158,018	23.53	76.47	2.11	24.7	19.25
1940	17,820,950	24.39	75.61	1.95	24.8	24.55
1945	18,790,174	24.94	75.06	1.05	24.9	30.22
1950	20,947,188	25.04	74.96	2.17	24.8	32.37
1955	24,064,763	28.79	71.21	2.77	24.6	40.87
1960	27,754,820	31.92	68.08	2.83	24.5	39.49
1965	31,391,421	34.42	65.58	2.46	24.5	48.72
1970	35,605,176	38.45	61.55	2.51	24.4	56.21
1975	40,347,719	41.81	58.19	2.50	24.8	63.62
1980	44,736,957	43.91	56.09	2.06	25.0	67.45
1990	50,664,458	53.03	46.97	2.48	25.5	77.29
1997	62,866,000	65.0	35.0	1.50	25.6	87.0
2000	65,200,000	65.1	34.9	1.83	25.7	90.0
2001	66,600,000	65.2	34.8	1.80	25.7	91.0

Tablo (14-1) 1923-1990 Nüfus Yapısı (Kent nüfusu 5000'den fazla olan yerleşim yerleridir.)

* Yeni Türk Alfabesi 1928 Yılında Kabul Edilmiştir.

SAYIM YILI	TOPLAM OKUR YAZAR NÜFUS	BİR ÖĞRETİM KURUMUNDAN MEZUN OLMAYAN %	İLKOKUL %	ORTAOKUL VE DENGİ %	LİSE VE DENGİ %	YÜKSEK OKUL VEYA FAKÜLTE %
1970	16455525	36.59	50.72	6.36	4.64	1.67
1975	21331366	28.62	56.77	7.39	5.63	1.56
1980	25311211	24.54	56.16	8.44	7.51	3.33
1985	33321762	23.88	56.34	8.41	8.55	2.86
1990	39555483	19.83	57.30	9.39	9.65	3.79
1997	44692201	16.39	51.45	12.54	13.51	5.31

Tablo (14-2) Okuryazar Nüfusun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.

	1 9 5 0				1 9 8 0				2 0 0 0			
	0-14	15-64	64+	BAĞIMLILIK ORANI (Binde)	0-14	15-64	65+	BAĞIMLILIK ORANI	0-14	15-64	65+	BAĞIMLILIK ORANI (Binde)
ALMANYA	23.3	67.3	9.4	486	18.6	66.3	15.0	508	16.7	67.8	15.4	474
FRANSA	22.7	65.9	11.4	517	22.2	64.0	13.7	562	19.1	66.3	14.6	508
İTALYA	26.3	65.4	8.3	528	21.7	64.7	13.5	545	17.4	65.7	16.9	521
HOLLANDA	29.3	63.0	7.7	589	22.1	66.4	11.5	506	18.4	68.1	13.5	468
BELÇİKA	20.9	68.1	11.1	469	20.1	65.1	14.3	524	17.8	66.4	15.8	506
LÜKSEMBURG	19.9	70.3	9.8	423	18.0	68.0	13.9	470	15.5	67.6	16.9	480
İNGİLTERE	22.3	66.9	10.7	494	20.8	64.3	14.9	555	18.1	66.5	15.3	503
İRLANDA	28.9	60.4	10.7	655	31.0	57.9	11.1	726	26.9	63.8	9.4	568
DANİMARKA	26.3	64.6	9.1	549	20.9	64.8	14.3	543	18.1	67.2	14.7	487
YUNANİSTAN	28.7	64.6	6.8	549	22.8	63.9	13.3	565	21.1	62.3	16.2	605
AET TOPLAMI	24.1	66.1	9.7	512	21.0	64.7	14.1	541	18.1	66.5	15.4	504
TÜRKİYE	38.3	58.4	3.3	713	39.1	56.1	4.8	781	32.8	61.9	5.3	615

Tablo (14-3) Türkiye ve AET Ülkelerinde Üç Ana Yaş Grubunun Yüzde Dağılımı ve Bağımlılık Oranları

Kaynak : Türkiye'de Eğitim, Zekai Baloğlu TÜSIAD 1990

YILLAR	AKTİF TOPLAM NÜFUS (1000)	TARIM	%	SANAYİ	%	HİZMETLER	%	İSTİHDAMDA ZİNCİRLEME ARTIŞ ENDEKSİ
1955	12,205	9,446	77.4	805	6.6	1,954	16.0	100.0
1960	12,993	9,737	74.9	977	7.5	2,279	17.6	106.5
1965	13,558	9,750	71.9	1,074	7.9	2,734	20.2	104.3
1970	14,051	9,281	66.1	1,355	12.8	3,415	21.1	103.6
1975	16,050	10,458	65.2	1,526	9.5	4,066	25.3	114.2
1980	17,220	9,972	57.9	2,053	20.0	5,195	30.1	107.3
1985	19,209	10,951	57.0	2,286	15.6	5,973	27.4	111.6
1990	20,151	9,430	46.8	3,123	15.5	7,536	37.4	104.9
1995	21,500	9,331	43.4	3,483	16.2	8,686	40.4	106.6
2000	22,029	7,688	34.9	3,987	18.1	1,033	46.9	102.4

Tablo (14-4) İstihdamın Sektörel Dağılımı (1000 Kişi) 15 Yaş ve Yukarı

YILLAR	BÜTÇE HARCAMASI	EĞİTİM HARCAMASI	EĞİTİMİN BÜTÇE PAYI	EĞİTİMİN MİLLİ GELİR PAYI
1975	114,228	19,533	17.1	3.1
1976	155,028	27,130	17.5	2.9
1877	240,201	33,628	14.0	3.5
1978	347,703	45,549	13.1	3.3
1979	611,412	91,712	15.0	3.2
1980	1,101,698	174,068	15.8	3.0
1981	1,539,401	180,110	11.7	2.5
1982	1,654,709	203,442	12.3	2.2
1983	2,783,141	364,591	13.1	2.5
1984	4,173,510	525,862	12.6	2.4
1985	5,766,726	720,840	12.5	2.1
1986	7,844,081	909,913	11.6	1.9
1987	12,446,726	1,573,290	12.3	2.1
1988	21,446,013	2,659,305	12.4	2.1
1989	38,871,000	6,020,000	15.5	2.7
1990	68,354,000	12,843,000	18.8	3.3
1991	132,400,881	22,873,000	17.3	3.8
1992	225,054,547	44,379,100	19.7	4.1
1993	489,255,000	81,163,000	16.5	3.8
1994*	818,840,000	122,769,000	14.9	3.1
1995	1,724,194,000	210,801,000	12.2	2.3
1996	3,961,308,000	435,734,000	11.0	2.9
1997	8,050,252,000	960,905,000	11.9	1.5
1998	15,614,441,000	1,933,475,000	12.4	3.6
1999	28,084,685,000	3,312,106,000	11.8	4.2
2000	46,705,280,000	4,717,100,000	10.1	3.7
2001	48,359,967,000	5,390,421,000	11.1	
2002				

Tablo (14-5) Kesin Hesap Kanunlarına Göre Eğitim Sektörü Harcamaları

* Ödeneklere Göre.

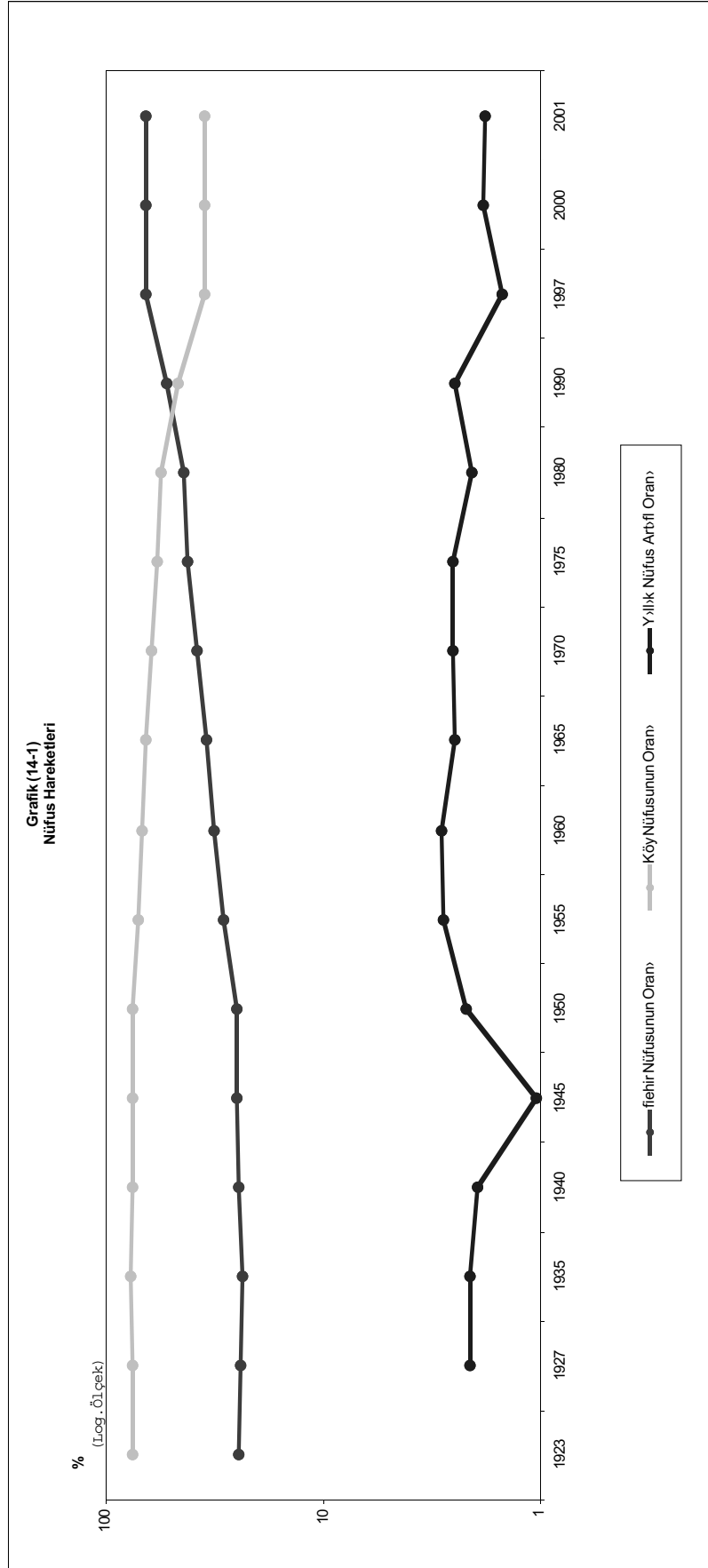

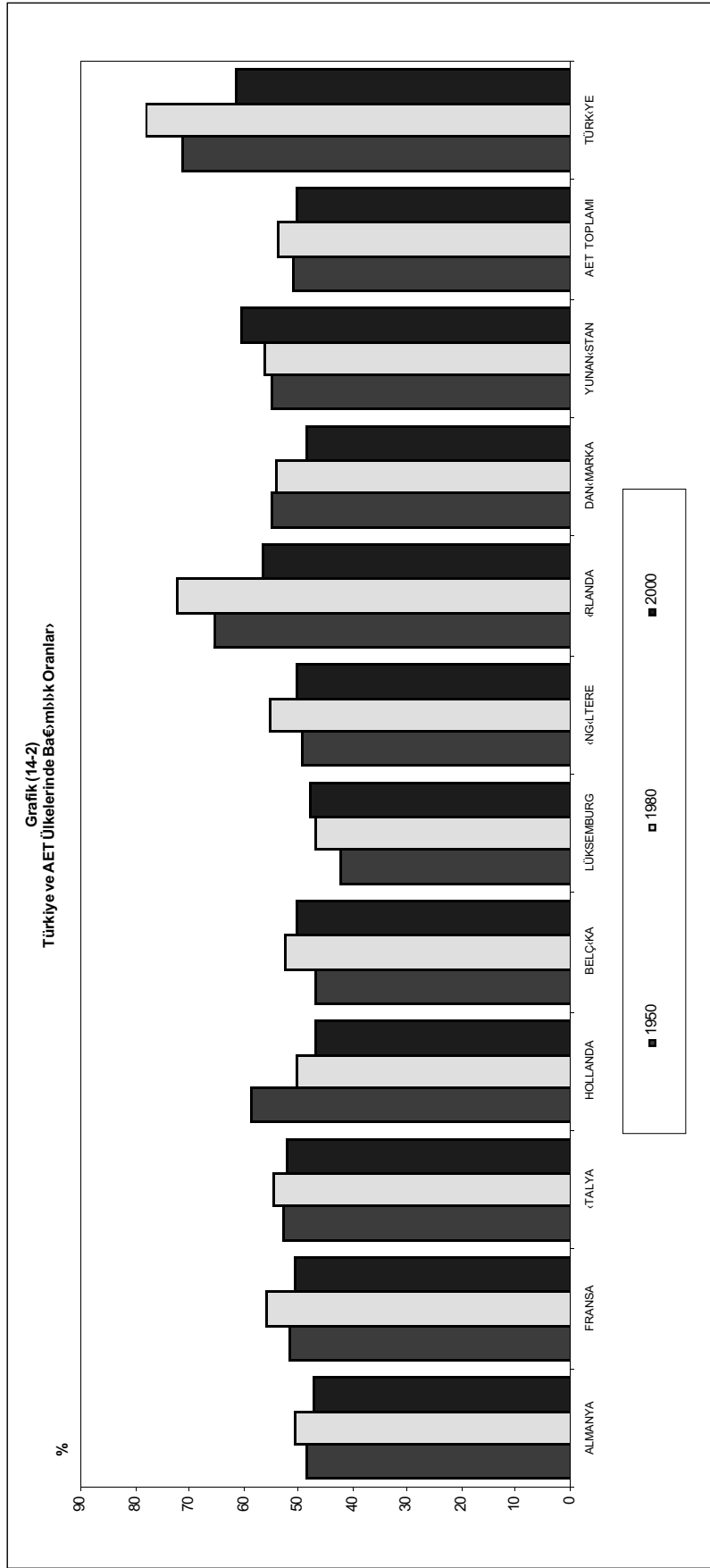
ÜLKELER	GSMH'DAN %	DEVLET BÜTÇESİNDEN %
ABD	5.4	14.4
FRANSA	6.0	10.9
ALMANYA	6.0	13.5
RUSYA	3.5	9.6
İRAN	4.0	17.8
İSPANYA	5.0	11.0
SENEGAL	3.7	33.1
YEMEN	7.0	21.6
TAYLAND	4.8	20.1
EKVATOR	3.5	13.0
TÜRKİYE	2.2	14.7

**Tablo (14-6) Çeşitli Ülkelerde GSMH'dan ve Devlet Bütçesinden
Eğitime Ayrılan Paylar.**
Kaynak : UNDP United Nations Development Programme (1995-1997)

	1970	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
SANAYİLEŞMİŞ																	
ÜLKELER	3.4	7.8	7.5	6.9	6.4	6.3	7.0	7.8	8.2	7.7	7.4	7.3	7.0	6.9	6.7	6.3	
AB Ülkeleri	2.4	11.2	10.9	10.3	9.3	8.7	9.2	10.3	11.3	11.5	11.2	11.3	11.2	10.5	9.1	8.2	
Almanya	0.6	7.7	7.6	7.6	6.9	6.2	6.7	7.7	8.9	9.6	9.4	10.3	14.4	11.2	11.7	10.7	
Belçika	1.9	11.6	11.3	10.3	9.3	8.7	9.3	10.3	11.9	12.9	12.9	12.7	12.5	11.7	11.7	-	
Fransa	2.5	10.4	10.5	10.0	9.4	8.9	9.5	10.4	11.7	12.2	11.6	12.3	12.4	11.8	11.2	9.7	
Hollanda	0.6	9.8	9.5	9.1	8.3	7.5	7.0	6.7	8.1	7.6	7.0	6.6	5.5	4.2	3.2	2.4	
İspanya	0.9	21.0	20.5	19.5	17.3	16.3	16.3	18.4	22.7	23.7	22.9	22.2	20.8	18.8	15.9	14.1	
İtalya	5.4	11.2	12.1	12.1	12.1	11.5	11.0	11.6	10.4	11.3	12.0	12.1	12.3	12.1	11.5	11.0	
Portekiz	3.8	8.6	7.1	5.7	5.0	4.7	4.1	4.2	5.5	6.9	7.2	7.3	6.8	5.0	4.4	-	
Yunanistan	4.2	7.4	7.4	7.6	7.4	7.0	7.7	8.7	9.8	9.6	10.0	10.3	10.3	10.1	10.7	10.3	
ABD	5.0	7.0	6.2	5.5	5.3	5.5	6.7	7.4	6.8	6.2	5.6	5.4	4.9	4.5	4.2	4.0	
İsviçre	0.0	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	1.1	2.5	4.5	4.7	4.2	4.7	5.2	3.9	7.2	6.6	
Japonya	1.2	2.8	2.9	2.5	2.3	2.1	2.1	2.2	2.5	2.9	3.1	3.4	3.4	4.1	4.7	4.8	
Türkiye	6.4	8.1	8.5	9.8	9.0	7.5	8.4	8.0	8.0	7.9	6.6	5.8	6.9	6.4	7.3	6.6	

Tablo (14-7): İŞSİZLİK ORANLARI (%)
Kaynak : OECD Economic Outlook, June 2001

Grafik (14-3)
«İstihdamın Sektörel Dağılımı»

